

lit. Tapa@wp.pl; www.zawacki
56 18 25 127; REGON
KRS 00000 417

16.10.2004

kontry
spawalnica

Włocławek

WSK-AK-DSZ

† Marcinkowska Maria
z d. Bartel
ps. „Stefa”, „Zofia”

NK: 203/203 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — Marcinkowska Maria

T: R-203/203 Pom.

Włodawek WSK AK

- DSS

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 – relacja właściwa k. 5 s. 1-5

I/2 – dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora k. 3 s. 1-3

I/3 – Inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację k. 3 s. 1-3

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”): —

III/1 – dot. rodziny relatora —

III/2 – dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 – dot. ogólnie okresu okupacji (1939–1945) —

III/4 – dot. ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 – Inne... —

IV. Korespondencja

.....
.....
.....
.....

V. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 13

VI. Fotografie książki i ikonografii

1/1. Delajja - Marcinkowsko, Maria

1. Delajja Kazimierz Rogoziniskiej
o działalności Marii Marcinkowskiej,
ręk. oryg. + kopia; data roptycou
(1979) z Arch. Ł. Zawackiej k. 4 s. 1-4
2. Delajja spisane przez Kazimierz
Rogoziniskę (siostrę); ze zbiorów Elżbiety
Zawackiej, ręk. oryg. k. 1 s. 5

Relacja o uczestniczkach nieryzykującej

1. Marcinkowska Maria z d. Bartel w czasie okupacji
Marcinkowska
2. Ur. 8. II. 1908 w Warszawie. Żmiana w Bydgoszczy
dn. 13. VI. 1969 *śmierć*
3. Kazimierz, Zofia z d. Guzowska
4. Kupcy
5. Wykształcenie nie pełne średnie
6. Córka Ewa Stankiewicz i syn Stefan Marcinkowski
mieszkał: Bydgoszcz, Śniadeckich 38

II Okres przedwojenny do 1. IX. 1939

1. Maria pracowała wspólnie z rodzicami i rodzeństwem we własnym przedsiębiorstwie: Hurtownia Papieru i Mat. Piśmiennych w Bydgoszczy Śniadeckich 38.

III Okres okupacji do maja 1945

1. Po wkroczeniu Niemców natychmiast zabrano nam naszą własność źródło utrzymania. Siostra moja początkowo pracowała w Łęgnowie pod Bydgoszczą w fabryce amunicji. Oczywiście była to przymusowa praca. Po jakimś czasie jako żona oficera będącego w niewoli niemieckiej otrzymywała jakieś małe marki co oczywiście nie wystarczało na utrzymanie. Jedynie było dobre, że kwalifikowała się do przymusowej pracy, a zatrudnienie w fabryce amunicji wykwalifikowało ją fizycznie.
2. Nie wiedziałam kiedy Maria wstąpiła do konspiracji. Opierając się na informacji Gusa

należała od 1941.

3. Jej przełożonym był Józef Gruss ps. "Stanisław" "Józef" ✓
4. Ps. Marii "Stefa" nie znałam działalności mojej siostry w konspiracji. Wyjechała z dwójkiem dzieci do Włocławka na ul. Starodębską 28. Tam tatuię można było wyjąć. We Włocławku miała styczność z Józef Grussem, Józefem Chylińskim, a także z Józef Olszewskim ps. Andrzej "oraz wielu innymi członkami organizacji". Inna też "Jana" prawdopodobnie prawdziwe nazwisko Szurek ^{Arpork} oraz "Kazik" ^{urk} jak mogłam się domyśleć władza nadzędną Grussa, Chylińskiego, Jan i Kazik zostali zamordowani po wyzwoleniu. (wg. informacji Grussa) ✓

IV Okres (okupacji) powojenny

1. Skończyła się wojna. Jednakże dla wielu było to tragiczny koniec i nowe trudności. Maria wróciła do Bydgoszczy. Była jeszcze matką jest do kogo wracać. - Powrócił mąż z niewoli to jakby człowiek z innego świata. Od nowa muszą się odnajdywać. Czas zabliźnia rany. Życie płynie dalej. Rodzina powiększa się. - Jest trzech synów jedna córka, a więc jest na kogo pracować. Obydwoje matronkowie zarabiają. Zona oczywiście ma dodatkową pracę dom i wychowanie dzieci. - Bogdan i Kazik ukończyli szkoły ożenili się pozostało jeszcze dwójce studiujących, Umiera ojciec. Po pięciu latach matka, Beznadziejna choroba rak. Śmierć, która znaczy drogę do wiecznej szczęśliwości przez cierpienie, Cierpienie, Cierpienie.

Oto krótkie wspomnienie o mojej siostrze.

Kazimiera Rogozińska, Gdynia Helaska 27-33 / 59

Relacja o uczestniczeniu mieszyjącej

1. Marcinkowska Maria z d. Bartel w czasie okupacji
Marcinkowska
2. Nr. 8. II. 1908 w Warszawie. Zmarła w Bydgoszczy
dn. 13. VI. 1969
3. Kazimierz, Zofia z d. Guzowska
4. Kupcy
5. Wykształcenie nie pełne średnie
6. Córka Ewa Stankiewicz i syn Stefan Marcinkowski
mieszkała: Bydgoszcz, Śniadeckich 38

II Okres przedwojenny do 1. IX. 1939

1. Maria pracowała wspólnie z rodzicami
i rodzeństwem we własnym przedsiębiorstwie:
Hurtownia Papieru i Mat. Piśmiennych w Bydgoszczy
Śniadeckich 38.

III Okres okupacji do maja 1945

1. Po wkroczeniu Niemców natychmiast zabrano nam
naszą własność źródło utrzymania. Siostra
moja początkowo pracowała w Łęgnowie pod
Bydgoszczą w fabryce amunicji. Oczywiście była
to przymusowa praca. Po jakimś czasie jako
żona oficera bolszeckiego w niewoli niemieckiej otrzymy-
wała jakieś małe marki co oczywiście nie wystarczało
na utrzymanie. Jedynie było dobre, że kwalifikowała
od przymusowej pracy, a fatalnie w fabryce
amunicji wykonywała ją fizycznie.
2. Nie wiedziałam kiedy Maria wstąpiła do konspi-
racji. Opierając się na informacji Gausa

należała od 1941.

3. Jej prawdopodobnym był Józef Gruss ps. „Stanisław” „Józef”
4. Ps. Marii „Stefa” nie znam działalności mojej siostry w konspiracji. Wyjechała z dwójkiem dzieci do Włocławka na ul. Starodębską 28. Tam łatwiej można było wyżyć. We Włocławku miała styczność z Józefem Grussem, Józefem Chylińskim, a także z Józefem Olszewskim ps. „Andrzej” oraz wielu innymi członkami organizacji. Znała też „Janę” prawdopodobnie prawdziwe nazwisko Szurek oraz „Kazikę” jak mogłam się domyśleć władza nadzędną Grussa, Chylińskiego, Jan i Kazik zostali zamordowani po wyzwoleniu. (wg informacji Grussa)

IV Okres (okupacji) powojenny

1. Skończyła się wojna jednakże dla wielu było to tragiczny koniec i nowe trudności. Maria wróciła do Bydgoszczy. Żyła peszce matka jest do kogo wracać. - Powrócił mąż z niewoli to jakby człowiek z innego świata. Od nowa muszą się odnajdywać. Czas zabliźnia rany. Życie płynie dalej. Rodzina powiększa się. - Jest trzech synów jedna córka, a więc jest na kogo pracować. Obydwoje małżonkowie zarabiają. Żona oczywiście ma dodatkowe prace dom i wychowanie dzieci. - Bogdan i Kazik ukończyli szkoły ożenili się pozostało jeszcze dwoje studiujących. Umiera ojciec. Po pięciu latach matka, ^{Smierć, która znaczy} Bezнадziejna choroba ^{przez} drogę do wczesnej ^{szczęśliwości} śmierci przez cierpienie, Cierpienie, Cierpienie.

Oto krótkie wspomnienie o mojej siostrze.

Kazimiera Rogozińska, Gdynia Helska 27-33 / 59

Rol. 203 / Pow

Włocławek 5
Ak. WSK

++
Mariukowska Maria z d. Bartel ps. „Stefa”
urodz. 8. II. 1908 r. w Warszawie
córka kupca Kazimierza i Zofii z d. Guxowska
nie ukończyła pełnej szkoły średniej.
Przed wojną pracowała wspólnie z rodzicami
i rodzeństwem w Hurtowni Paplepu i Materiałów
Pismicznych w Bydgoszczy, ul. Świdwieckiej 38
to jest we własnym przedsiębiorstwie rodziców

W czasie wojny razem z siostrą
Wierką zabrali Hurtownię. Maria Grymison
została zatrudniona w fabryce aluminiowej
w Łęznowie pod Bydgoszcz. Mąż oficer podoficer
w służbie niemieckiej.

Maria miała dwoje dzieci, za utraceniem,
a pracując w fabryce aluminiowej wykształciła ją
fizycznie, przekierowała się do Włocławka, w
ul. Starobolskiej 28, ponieważ tam
matki było z wyżywieniem.
- Do konspiracji wstąpiła w 1941 r. za przysię-
gą przez Goussa Józefa ps. „Stanisław”.
✓ Józef Goussa miał jeszcze kwaterę
✓ z J. Chylińskim, z Józefem Obszerstym ps. „Pawlik”
stała z innymi członkami konspiracji
jak ps. „Jan”, „Kazik” konspiracyjny.
W jej domu była kwatera dla Orłaka Obs. do 1945 r.

Po wojnie zamieszkała razem z mężem
i dziećmi w Bydgoszczy pracowała
zawodowo i wychowywała dzieci. W 1964 r. zmarł
mąż, a ~~13~~ 13. V. 1969 zmarła ~~ona~~ ona sama.

Zbign. E. Zowacki - rel. siostry Kazimierzy
Rogorzeńskiej

1/2. Dokumenty dotyczące relatora.
Marcinkowska Maria

1. Oświadczenie świadka Józefa Grussa
z 8. XII 1967 r. o działalności konspira-
cyjnej Marii Marcinkowskiej, kserokop.
oryg. (3 egz.)

k. 3 3-1-3

Gruś Józef ps. "Stawian" ¹¹

Bydgoszcz, dnia 8. 12. 1967 r.

Bydgoszcz, Powstańców Wielkop. 58/10

wydającego oświadczenie
(Nazwisko, imię, pseudonim i adres)

Oświadczenie świadka

Jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od - do): od 1940. - 1945 w Z.W.Z. i A.K. Sztab

Okresie

świadom(a) odpowiedzialności karnej za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów

o s w i a d c z a m

Ob. Marciukowska Maria (córka) Kazimierza i Zofii

urodz. dnia 8. I. 1908 roku w Warszawie

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym oświadczenie i czasokres od - do): od 1941 r. do 1943 r. w A.K.

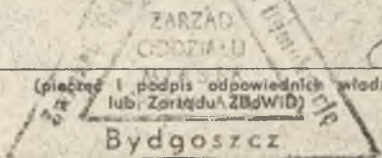
w inspektoracie Włocławek

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim "Stefa" i pełnił(a) funkcję - brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalności w czasie walki z okupantem hitlerowskim, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod którym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od - do): od 1941 r. do 1943. tj. do czasu aresztowania jej brata

- ✓ Jana Bartel, z którym razem mieszkała w Włocławku, była łączniczką pomiędzy sztabem Okręgu a Inspektoratem Włocławek oraz pomiędzy sektorem kolejnictwa i łączniczką Komendy Głównej. W pracy tej wykazała wiele poświęcenia i odwagi. Nie odstraszyło jej aresztowanie
- ✓ wannie jej siostry Kazimierzy Bartel w roku 1942 i wywiezieniu do obozu w Stuthofie arii bei aresztowanie
- ✓ jej wujka Wacława Gurzowskiego w dniu 13. 11. 42 r. i wywiezieniu również do Stuthofu. Po aresztowaniu brata
- ✓ Jana Bartel przesłana je jako spalona wice od jesieni 43 r. brata starszego do sztabu w kołuszce

Własnoręczność podpisu stwierdza się:

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem

Juraj

Gruś Józef wiejski sp.

8.12.1967r.

(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko)

Szef i 2-ca kłba Okręgu

Do rel. ++ Marii Marcinkowskiej, Bydgoszcz

Cyrus Józef ps. "Stawian" Bydgoszcz, Powstańców Wielkop. 58/110

Bydgoszcz dnia 8. 12. 1967 r. (miejscowość) a/c tel.

Oświadczenie świadka

Jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od - do): od 1940. - 1945 w Z.W.Z. i A.K. Sztab Okręgu

świadom(a) odpowiedzialności karnej za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów

o s w i a d c z a m

Ob. Marcinkowska Maria (córka) Kazimierza i Zofii urodz. dnia 8. I. 1908 roku w Warszawie jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym oświadczenie i czasokres od - do): od 1941r. do 1943r. w A.K. w inspektoracie Włocławek

Wyż. wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim "Stefa" funkcje - brał(a) udział (w tej części opisyje się przebieg służby i działalność w czasie walk z okupantem hitlerowskim, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod czym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany czasokres od - do) od 1941r do 1943. tj. do czasu aresztowania jej brata Jana Bartel, z którym razem mieszkała w Włocławku. Była łączniczką pomiędzy sztabem Okręgu a Inspektoratem Włocławek oraz pomiędzy sektorem kolejniotwa i łączniczką Komendy Głównej. W pracy tej wykazała wiele poświęcenia i odwagi. Nie odstraszyło jej aresztowanie jej siostry Kazimierzy Bartel w roku 1942 i w więzieniu do obozu w Stutthofie ani też aresztowanie jej wujka Wacława Gustowskiego w dniu 13. 11. 42r. Wywiezionego również do Stutthofa. Po aresztowaniu brata Jana Bartel przejechała jako spalona wice od jeziora 73r. przez brata Kalskiego do sztabu w Kołomyżach.

Własnoręczność podpisu stwierdza się

Prawdziwość powyższych danych stwierdzam własnoręcznym podpisem

dyktant podpis odpowiednich władz ab. Zarządu ZBdW (B) Bydgoszcz

Turaw Józef Cyrus ps. "Stefa" 8. 12. 1967r. (Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko) Szef i 2. ca kłba okręgu

Gross Józef ps. "Stanisław"

Bydgoszcz, dnia 8. 12. 1967 r.

Bydgoszcz, Powstańców Wielkop. 58/10
wydającego oświadczenie
(Nazwisko, imię, pseudonim i adres)

Oświadczenie świadka

Jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową od - do): od 1940. - 1945 w Z.W.Z. i A.K. Sztab Okręgu

świadom(a) odpowiedzialności karnej za prawdziwość podanych niżej przeze mnie faktów

o s w i a d c z a m

Ob. Marciukowska Maria (córka Kazimierza i Zofii)
urodz. dnia 8. I. 1908 roku w Warszawie

jest mi znany(a) osobiście jako uczestnik(czka) (wymienić formację Ruchu Oporu, nazwę obozu lub więzienia, formację wojskową oraz okoliczności, w których świadek zetknął się z otrzymującym oświadczenie i czasokres od - do): od 1941r. do 1943r. w A.K. w inspektoracie Włocławek

Wyżej wymieniony(a) posiadał(a) pseudonim "Stefa" i pełnił(a) funkcję - brał(a) udział (w tej części opisuje się: przebieg służby i działalności w czasie walki z okupantem hitlerowskim, pełnioną funkcję, stopień wojskowy, w jakich był(a) oddziałach, grupach, placówkach, pod którym dowództwem, kierownictwem, udział w akcjach bojowych i innych, w jakich miejscowościach, nazwa obozu itp. wszelkie zmiany i czasokres od - do): od 1941r. do 1943. t.j. do czasu aresztowania jej brata Jana Bartel, z którym razem mieszkała w Włocławku, była łączniczką pomiędzy sztabem Okręgu a Inspektoratem Włocławek oraz pomiędzy sektorem kolejnictwa i łączniczką Komendy Głównej. W pracy tej wykazała wiele poświęcenia i odwagi. Nie odstraszyło jej aresztowanie jej siostry Kazimierzy Bartel w roku 1942 i wywiezienie do obozu w Stutthofie ani jej aresztowanie jej wujka Wacława Guzowskiego w dniu 13. 11. 42r. i wywiezienie go również do Stutthofu. Po aresztowaniu brata Jana Bartel organizacja była spalona więc od jesieni 43r. nie brała dalszego udziału w konspiracji

Turau
8. 12. 1967r.

Prawdziwość powyższym danych stwierdzam własnoręcznym podpisem
Gross Józef wst. sp.
(Nazwisko, imię, stopień wojskowy, funkcja, stanowisko)
Szef i 2-ca kłosa Okręgu

II. Materiały uzupełniające relikw: Marcinkowska
/ Maria

1. Bogdan Ziótkowski, biogram
Marii Marcinkowskiej z d. Bartel,
mpis, onyż. k. 2 s. 1-2

2. B. Ziótkowski, biogram Marii
Marcinkowskiej, [w:] Włodawski
słownik biograficzny, pod red.
Stanisława Gumińskiego, Włocła
wek 2005, t. III, s. 104-105, krosop. k. 1 s 3

Marcinkowska z d. Bartel Maria ps. „Stefa”, „Zofia”, „Jaga” (1908–1969) łączniczka i kurierka KO ZWZ-AK Pomorze.

Urodzona 8 II 1908 r. w Warszawie w rodzinie Kazimierza, kupca i Zofii z d. Guzowskiej. Miała niepełne wykształcenie średnie. Przed wojną pracowała u rodziców w Hurtowni Papieru i Materiałów Piśmienniczych w Bydgoszczy.

Podczas okupacji po zabranii przez Niemców hurtowni pracowała w Łęgnowie pod Bydgoszczą w fabryce amunicji. Pod koniec 1940 r. przeprowadziła się z dziećmi do Włocławka na ul. Starodębską 28, do brata matki Wacława Guzowskiego. Po krótkim okresie zamieszkała w Michelinie u Jadwigi Różańskiej z d. Guzowskiej, siostry matki, ale pracowała nadal na terenie ogrodnictwa przy Starodębskiej.

Do konspiracji w szeregach ZWZ wstąpiła prawdopodobnie na początku 1941 r. zaprzysiężona przez szefa sztabu ~~Kom.~~^{KO} Okr. ZWZ-AK Pom. Józefa Chylińskiego, ps. „Piotr”, „Bolesław”, „Rekin” i inne. Od wiosny tego roku pozostawała w dyspozycji jego zastępcy i szefa wywiadu KO kpt. Józefa Grussa. Na terenie ogrodnictwa nadzorowała skrytkę konspiracyjną J. Grussa w wolnostojącym, oszklonym budyneczku, naprzeciwko cieplarni z rozsadami różnych roślin i kwiatów w końcu ogrodu, gdzie była na stałe zatrudniona. Była również jego łączniczką do J. Chylińskiego oraz łączniczką pomiędzy Sztabem Okręgu a kom. Insp. ZWZ-AK Włocławek. Utrzymywała również kontakty z kolejarzami – kurierami KG AK. Przewoziła prasę konspiracyjną z Włocławka do Bydgoszczy do matki Zofii Bartel ps. „Goebelsowa”, kierowniczką punktu kontaktowego i kurierki sztabu ~~Kom.~~^{KO} Okr. ZWZ-AK Pomorze w Bydgoszczy. Na terenie Inspektoratu pełniła rolę łączniczki między punktami kontaktowymi i kwaterami sztabu KO przy ul. Starodębskiej 28 i w Michelinie u Różańskich.

Jesienią 1943 r. po aresztowaniu brata Jana była poddana stałej inwigilacji ze strony konfidentów gestapo i jako spalona nie brała dalszego udziału w konspiracji.

M. Marcinkowska była czynna w organizowaniu pomocy charytatywnej dla więźniów i jeńców hitlerowskich obozów koncentracyjnych. Współpracowała w tym zakresie z żoną W. Guzowskiego Marią, ps. „Roma” i J. Różańską ps. „Róża”, „Wisia” oraz z siostrą Zofią Lemke, ps. „Dobra”, która, mieszkając i pracując u niemieckiej rodziny męża pod Brodnicą, dostarczała żywność do paczek.

Po zakończeniu wojny wróciła do Bydgoszczy. Chora na raka zmarła po długiej chorobie 13 VI 1969 r.

Odnaczona była Krzyżem Walecznych (1944) i Srebrnym Krzyżem Zasługi (1944).

2

Wyszła za mąż za (i.n.) Marcinkowskiego oficera rez., uczestnika kampanii wrześniowej, jeńca oflagu. Mieli czworo dzieci: Ewę z męża Stankiewicz, Stefana, Bogdana i Kazimierza.

Źródła: FAiMPAKoWSP, Insp. Wł., t. osob., Guzowski W., Marcinkowska M., Bartel Z., Rogozińska K., Bartel J., Melzacka H.; Melzacka H. — relacje (w zbiorach autora). *Opracowanie Józefa Chylińskiego dotyczące dziejów ZWZ-AK Okręg Pomorze*, [w:] *Materiały do dziejów Pomorskiego Okręgu ZWZ-AK*, wyboru dokonali i oprac. K. Minczykowska i J. Sziling, Toruń 2000, s. 26, 28, 33, 36; Ziółkowski B., *Służba Polek...*, cz. 5, s. 86.

B. Ziółkowski

Maria Marcinkowska była czynna w organizowaniu pomocy charytatywnej dla więźniów i jeńców hitlerowskich obozów koncentracyjnych. Współpracowała w tym zakresie z żoną W. Guzowskiego, Marią, pseud. Roma, i J. Różańską, pseud.: Róża, Wisia, oraz ze swoją siostrą Zofią Lemke, pseud. Dobra, która, mieszkając i pracując u niemieckiej rodziny męża pod Brodnicą, dostarczała żywność do paczek.

Odnaczona była Krzyżem Walecznych (1944) i Srebrnym Krzyżem Zasługi (1944).

Po zakończeniu wojny wróciła do Bydgoszczy. Chora na raka zmarła po długiej chorobie 13 VI 1969 r.

Wyszła za mąż za (i.n.) Marcinkowskiego, oficera rez., uczestnika kampanii wrześniowej, jeńca oflagu. Mieli czworo dzieci: Ewę po mężu Stankiewicz, Stefana, Bogdana i Kazimierza.

FAPAK, Insp. Wł., t. osob.: Bartel J., Bartel Z., Guzowski W., Marcinkowska M., Melzacka H., Rogozińska K.; Melzacka-Szewczyk H. — relacje (w zbiorach autora). *Opracowanie Józefa Chylińskiego dotyczące dziejów ZWZ-AK Okręg Pomorze*. [w:] *Materiały do dziejów Pomorskiego Okręgu ZWZ-AK*, wyboru dokonali i oprac. K. Minczykowska i J. Sziling, Toruń 2000, s. 26, 28, 33, 36; Ziółkowski B., *Kobiety — żołnierze Związku Walki Zbrojnej — Armii Krajowej Inspektoratu Włocławek*, [w:] *Wojenna służba Polek*, s. 86.

Bogdan Ziółkowski

MARCINKOWSKA z d. BARTEL MARIA

pseud.: Stefa, Zofia, Jaga (1908–1969), łączniczka i kurierka Komendy Okręgu Związku Walki Zbrojnej-Armii Krajowej Pomorze.

Urodziła się 8 II 1908 r. w Warszawie, w rodzinie Kazimierza, kupca, i Zofii z d. Guzowskiej. Miała niepełne wykształcenie średnie. Przed wojną pracowała u rodziców w Hurtowni Papieru i Materiałów Piśmienniczych w Bydgoszczy.

W początkowym okresie okupacji, po zabranie przez Niemców hurtowni, pracowała w Łęgowie k. Bydgoszczy w fabryce amunicji. Pod koniec 1940 r. przeprowadziła się z dziećmi do Włocławka na ul. Starodębską 28, do brata matki, Wacława Guzowskiego; tu pracowała w firmie ogrodniczej wuja. Wkrótce przeniosła się do Michelina, gdzie zamieszkała u Jadwigi Różańskiej z d. Guzowskiej, siostry matki.

Do konspiracji w szeregach ZWZ wstąpiła prawdopodobnie na początku 1941 r., zaprzysiężona przez szefa sztabu KO ZWZ-AK Pomorze Józefa Chylińskiego, pseud.: Piotr, Bolesław, Rekin i inne. Od wiosny tego roku pozostawała w dyspozycji jego zastępcy i szefa wywiadu KO Józefa Grussa. Na terenie firmy ogrodniczej przy ul. Starodębskiej, gdzie była na stałe zatrudniona, nadzorowała skrytkę konspiracyjną, która znajdowała się w wolno stojącym, oszklonym budynku, naprzeciwko cieplarni z rozsadami roślin i kwiatów, w końcu ogrodu. Była również łączniczką J. Grussa do J. Chylińskiego oraz łączniczką pomiędzy sztabem Okręgu a komendą Inspektoratu ZWZ-AK Włocławek. Utrzymywała także kontakty z kolejarzami — kurierami KG AK. Przewoziła prasę konspiracyjną z Włocławka do Bydgoszczy, do matki Zofii Bartel, pseud. Goebelsowa, kierowniczkę punktu kontaktowego i kurierki sztabu KO ZWZ-AK Pomorze w Bydgoszczy. Na terenie Inspektoratu pełniła rolę łączniczki między punktami kontaktowymi i kwaterami sztabu Komendy Okręgu przy ul. Starodębskiej 28 i w Michelinie u Różańskich.

Jesienią 1943 r. po aresztowaniu brata, Jana, była poddana stałej inwigilacji ze strony konfidentów gestapo i jako „spalona” nie brała dalszego udziału w konspiracji.

104 Włocławski słownik biograficzny, pool red. Stanisława Odunilowskiego, Włocławek 2005, t. III

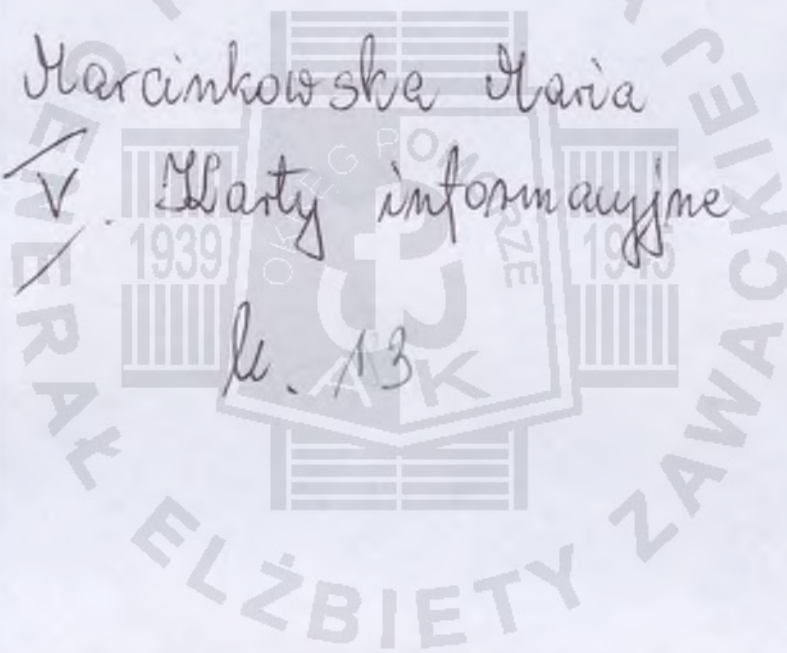
T: K: 203/203 Pom.

Wrocław

Marcinkowska Maria

✓ V. Marty informacyjne

li. 13

1 2 203 Pom 3 PK
Abu Włodzianek

4++ Marcinkowska Maria 5. Bartel
6. "Zofia", "Stefa" 7. Marcinkowska

8. Razimierz i Zofia 9. w 8. stycznia 1908 r
2 d. Gwzowska w Warszawie

10. adres ryne Bydgoszcz, ul. Smoleńskich 11. ++ 13 VI 1969 r
38 m 5

12. mat siostry Razimierz Bartel - Rapackiej

Dnia w. Franciszkańska 2-1

K 279/1877P
/Mw-23911

Łacznictwo Komandy Główny
verte

203 Pam W Footwal PK WSK
 sk. ~~W. K.~~
~~P.~~
 + Marcin ^{Wojtko} Maria "Zofia" "Stefa"
 z d. Bartel "Rafa" 2
 Kwat. Kamp dla St. Oks. do 1945
 Też ^{człowiek} ~~człowiek~~ ^{Szabla}
~~panna~~ Kari Bartel ? wr.
 C. ¹⁰³⁰ ~~Wojtko~~ ¹⁹⁴⁵
 ng. Emj' ^{at} ~~smiede~~ ^{dziadek} B5P
 W.W/W.M.
 KSKZ.

203 P
Bartel Marciukowska Maria Wtoctawek
z s. rel. Haliny Meluchiej Szewczyk (153P)
Bartel Marciukowska Maria córka Zofii
Bartel - kontakty z Haliną Meluchą/84k

Bartel - Marcinkowska Maria

wraz z matką (Zofia) i siostrami powołane
przez Koasp. (Kamilię i Zofię)

4 Delegacja
BiP
Pom

Wt.

Działalność inform. PPP. Wnq 2003 4.85

JN-R

a

Marcinkowskie

Wrocław. Z.W.Z.-AK
Okr. 5
Pomorze

Bartel Maria, Marcinkowska

ps. 4

Córka Zofii Bartel

Współpracowała z matką i bratnią konspiracyjnie
w punkcie kontaktowym Pomorskiego Okręgu AK
w Budogoszycy, gdzie prac. ul. Smoledeckiej 28
to ich domu ybnieland przez Konsp. i ulotki

Łob. Bogdan Chreanowski, Polska Podziemna
Andrzej Górczowski, na Pomorzu rok 1939-44
Krzysztof Steyer.
Wyd. "Oskar Polnord" 2005, str. 145

M. 2006r

WŁOCŁAWEK 6
Z 42-AM

MARCINKOWA MARIA z d. Bartel ps. "Stefa"
"Zofia"
— typniczka Komandy Obroń.
zatrucona w Włocławku w ofensywie
w szeregach 7 dywizji gen. Janusza

w oddziale St. Podolskiego

MSJ.

Marcinkowska Maria

Włocławek
A2 7

1. Odszkodowa Srebrnym Krzyżem
Zastugi z Mieszani (rozkosz K O "Linda"
K O 4 K Pomorski, l. dz. 223/1 z dn. 24.12.1944.
 2. Odszkodowa Krzyżem Walecznych (rozkosz
jaki wypis)
- zob: Józef Sadowski, Dłwi nr 31806, W-wa
1999, s. 172-190

Wł. X 104

a Marcinkowska, Maria
ps. "Zofia" "Stefa"

Bydgoszcz 8
VII. PK

t - córka Zofii Bartel

Wrocław

rozszukiła komendanta
Obwodu ppłk. Jana Patmbickiego

zob. T. IV: 1137/1909 Pom. Szurek - Cer-
gowski f. 2. " 5. 16, art. (120)
" z dziejów Komendy ...

19. II '09

Marwinowska Maria Włodaweli
ps. Zofia, Stefa RK 9

b

Kuchniczka Komendanta Okręgu Pomorski
ppłk. Jana Patubickiego. córka Zofii Bartel.

Job. Wrenbel Henryk, T: H: 418/1044 Pom;
t. 3, w. 10 s. 12

B.P. 11 '09

zd. Bartel
Marcinkowska Maria

KO
AK 10
Włodzaniec

KW
ps. "Zofia"

A
T

zob. Sedowski Józef,
Młwi nr 31806
KT-wa 1988, s. 186, poz. 190

2

Wstawałk
AK

11

Marcinkowska Maria
2 d. Bartel
p. „Stefa”, „Zofia”

Zob.: broszura „Komenda Obrony Zachód Armii
Krajowej w Bydgoszczy”. Teksta podt. „PPP”

a) Włodawek D52 - Pom. "WIN" 12
Marcinowska Marta z d. Bartel
ps. "Stefa", "Jaga"

Współpracowała w Bydgoszczy z Heliną
Melzochą 1939 1945

zob. B. Ziolkowski, Powojenna działalność..., Ziemia
Kujawska t. 20, r. 2007, s. 69

M.M. IX.09

Marcinkowska Maria Włocławek
AQ 13

Zob. Liołkowski B. Polskie
Podziemie na Białymostku...,
Toruń 2008, s. 180-181, 186-187

kl. X '14

BARTEL - MARCINKOWSKA
"ZOFIA" "STEFA"
MARIA

ARCEBISKUP
Elżbiety
K-203
I-1977

Handwritten signature
2 d.

K-203

WŁOCŁAWEK

‡ BARTEL - MARCINKOWSKA
MARIA

"ZOFIA" "STEFA"

Marcinkowska Maria

